

Úvod do filozofie 2/Filozofie 2

Transcendentální idealismus a kriticismus

Immanuel Kant (1724–1804)... aneb Hledání syntetického apriori!

- představitel německého osvícenství,
nejslavnější obyvatel pruského Královce (Kaliningradu).

3 etapy:

- dílo **předkritické**: *Všeobecné dějiny přírody a teorie nebes*,

- dílo **kritické**: *Kritika čistého rozumu*; *Kritika praktického rozumu*; *Kritika soudnosti*,

- dílo **pokritické**: *Náboženství v mezích čistého rozumu*;
O věčném míru; *Metafysika mravů*.

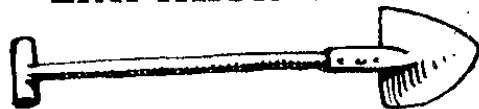
Všeobecné dějiny přírody a teorie nebes (1755)

Kant-Laplaceova nebulární hypotéza o vzniku Sluneční soustavy (Mléčné dráhy).

- 1734 první formulace E. Swedenborgem
- 1755 rozvinutí I. Kantem (vliv Newtona)
- 1796 rozvinutí P. de Laplace

EMPIRISMUS

VŠECHNO POZNÁNÍ POCHÁZÍ ZE ZKUŠENOSTI.

NEEXISTUJÍ ŽÁDNÉ VROZENÉ IDEJE.

MÁ PROBLÉMY S DOKÁZÁNÍM LOGICKÉ NUTNOSTI EMPIRICKÝCH ZÁKONŮ.

SYNTETICKÉ SOUDY

APOSTERIORNÍ POZNÁNÍ

RACIONALISMUS

POZNÁNÍ VYCHÁZÍ Z LOGICKÉ, ROZUMOVÉ DEDUKCE.

VROZENÉ IDEJE TVOŘÍ JEDINÝ BEZPEČNÝ ZÁKLAD POZNÁNÍ.

MÁ PROBLÉMY SE SPOJENÍM LOGICKÉ JISTOTY A SKUTEČNOSTI.

ANALYTICKÉ SOUDY

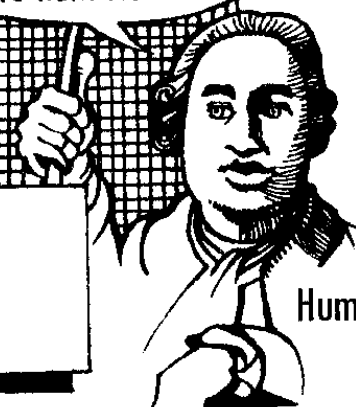
APRIORNÍ POZNÁNÍ

MUSÍME ZKOMBINOVAT OBOJÍ: EMPIRISMUS I RACIONALISMUS.

JENŽE MŮJ SKEPTICISMUS SPOČÍVÁ V PŘESVĚDČENÍ, ŽE TO NENÍ MOŽNÉ!

Kant trval na tom, že **syntetické apriorní soudy jsou** možná – člověk může s jistotou vědět, jak se bude kulečnicková koule pohybovat.

Hume

Kritika čistého rozumu (1781)

Úkoly filosofie:

1. Co mohu vědět? – teorie poznání,
2. Co mám dělat? – etika,
3. V co mohu věřit? – filosofie náboženství.
- (4. Co je člověk?)

Jaké jsou podmínky a hranice našeho poznání?
a priori vs. a posteriori | analytické vs. syntetické

„Myšlenky bez obsahu jsou prázdné, smyslový názor bez pojmů je slepý.“

Od racionalismu a empirismu k transcendentálnímu
kriticizmu → jak je možné, že se nám věci ukazují
a jak se to děje?

fenomén (věc pro nás) vs. *noumenon* (věc o sobě)

Věci o sobě jsou mimo možnosti našeho poznání!

Transcendentální estetika – prostor a čas jako
apriorní formy nazírání (kopernikánský obrat!).

Transcendentální analytika – apriorní kategorie rozvažování

1. Kvantita:

jednost
mnohost
veškerost

2. Kvantita:

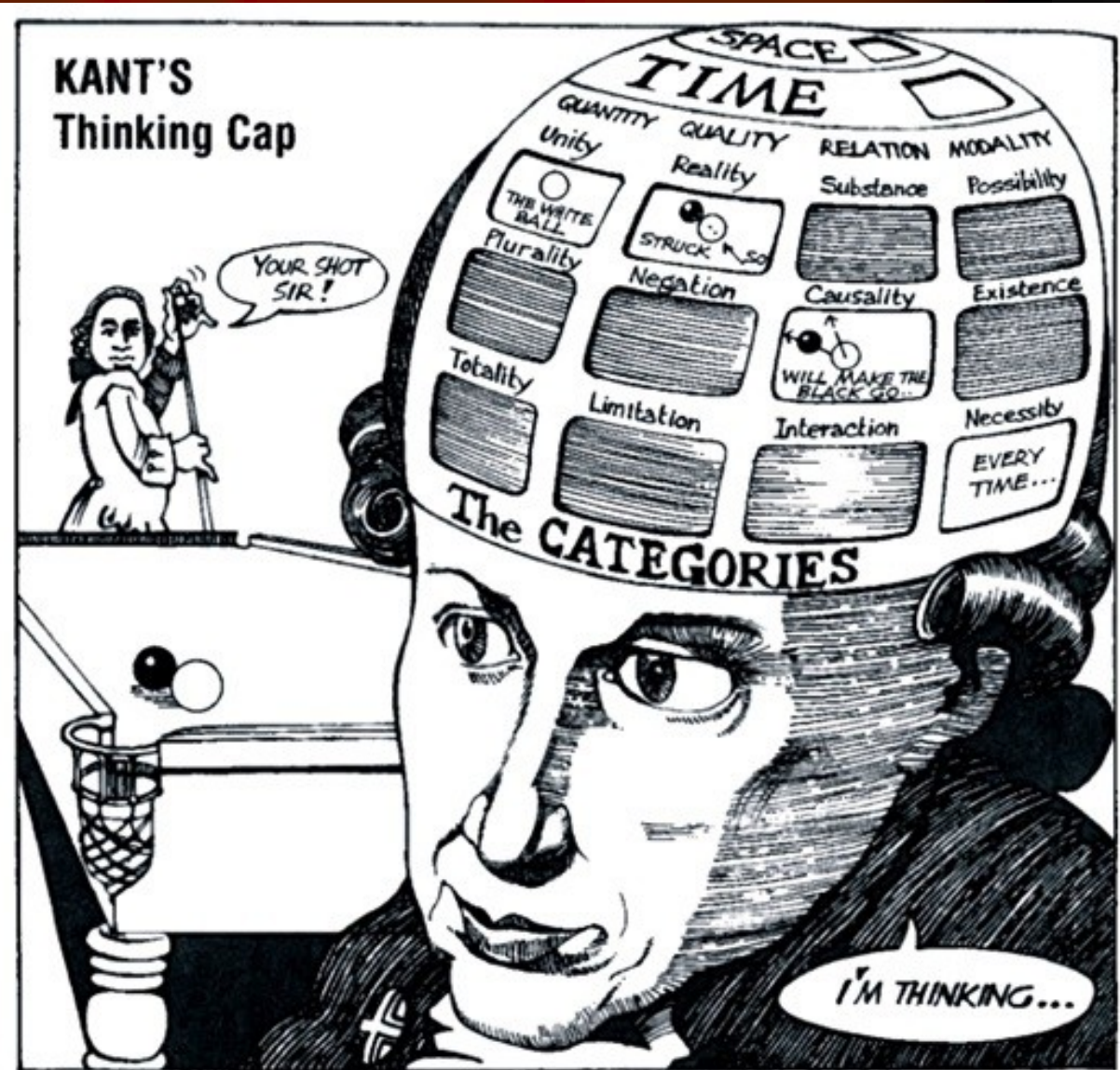
realita (skutečnost)
negace (neskutečnost)
limitace (omezení)

3. Relace:

substance a akcident
příčina a účinek
vzájemné působení

4. Modalita:

možnost – nemožnost
existence – nebytí
nutnost – nahodilost

Transcendentální dialektika – antinomie čistého
(spekulativního) rozumu!

Antinomie čistého rozumu

Svět je v prostoru a čase konečný. x Svět je v prostoru a čase nekonečný.

Idea nekonečnosti světa!

Všechno podléhá přírodním zákonům. x Člověk je svobodný.

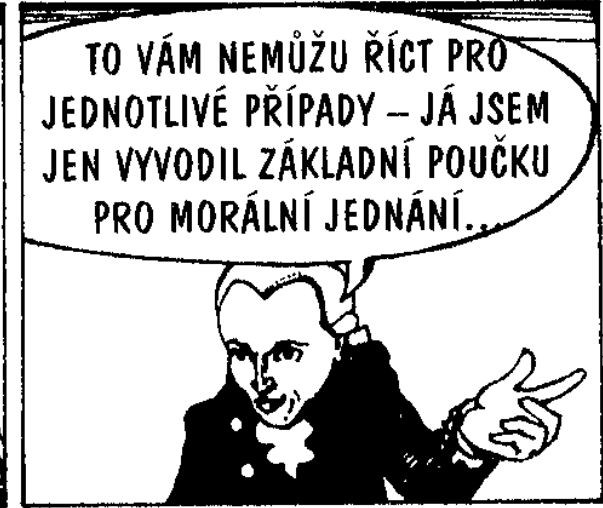
Idea nesmrtelnosti duše!

Svět má nutnou příčinu mimo sebe. x Nemá nutnou příčinu mimo sebe.

Idea Boží existence!

Kritika praktického rozumu (1788)

Kant této poučce říkal **KATEGORICKÝ IMPERATIV**:

- reakce na utilitaristickou etiku (etiku důsledků).
- **deontologická** etika → etika **povinnosti** - zásady absolutního nároku „vyšších mravních principů“.

Důvody, které určují naši vůli k jednání:

- **empirické (*hypotetické*) důvody** – tedy smyslové sklony (pudy, city, afekty);
- **neempirické**, z čistého rozumu (***kategorické***), které jsou zcela prosty hlediska libosti či nelibosti a které si uvědomujeme jako nepodmíněné, jako čirý příkaz rozumu.

Kant zásadně rozlišuje **maximy** a **imperativy**.

Maximy - subjektivní, praktické všeobecné zásady („Pomáhej bližnímu!“ , „Bud' zdvořilý!“ , „Jez, co chceš, když ti to chutná!“), mají empirický charakter.

Imperativy - neempirické (apriorní) zásady kategorické rozumové motivace, platí objektivně.

Kategorický imperativ: „Jednej tak, aby maxima tvé vůle mohla kdykoliv platit za princip všeobecného zákonodárství.“

Kategorický imperativ obsahuje nezbytně dva aspekty:

1.) čistý rozumový motiv nabývá charakteru ničím nepodmíněné povinnosti (spočívá v tzv. ideji obecného zákona);

2.) zároveň musí mít možnost být vztažen ke konkrétním životním situacím (tj. je v něm obsažen i empirický moment, který spočívá v maximách našeho jednání).

Vzniká legitimní otázka: **existuje nějaký absolutní účel**, ke kterému by bylo možné princip všeobecného zákonodárství vztáhnout? Kant odpovídá: ano, a tím je **člověk! Člověk je účel sám osobě, nikoli pouze jako prostředek.**

Kritika soudnosti (1790)

Soudnost – schopnost myslet zvláštní jako obsažené pod obecným. Existuje pro naše city všeobecné a nutné (apriorní) měřítko?

City libosti – něco odpovídá nějaké potřebě v nás.

City nelibosti – nějaká potřeba není uspokojena.

Potřeby – cíle/účely → **teleologie**.

Příjemné pocity z jídla – subjektivní pocit libosti.

Příjemný pocit z krásy – „objektivní“ pocit libosti.

Druhá oblast účelnosti → říše **organického života**.

Uspokojení, které pociťuji, když pozoruji účelnou stavbu živého organismu, není uspokojení citu, ale uspokojení rozvažování (forma předmětu je v harmonii se sebou samým, se svou podstatou) → **objektivní účelnost**.

DEN, KDY KANT
ČETL EMILA

